

Lenin'in Marksizm içindeki yeri*

Sungur Savran

Yoldaşlar, arkadaşlar, dostlar, hepimize merhaba. Ölümünün 90. yıldönümünde Lenin'i anmak üzere bir araya geldik. Ama bu arkamızdaki posterde üç tane büyük devrimcinin resmini ve adını görüyoruz. Bunları çok uzun bir süre boyunca Avrupa işçi sınıfı “üç L” adıyla andı. Devrimin üç tane şehidi. Lenin'in yanı sıra Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht. Hepimizin bildiği gibi Luxemburg ve Liebknecht, 1918'de Ekim devriminden sadece bir yıl sonra patlak veren Almanya'nın “Kasım devrimi”nde Almanya Komünist Partisi'nin önderleri olarak mücadele ederken, devrimin başlamasından iki ay sonra karşı devrimciler tarafından katledildiler. Ocak 1919'da yitirdik onları. Yani bugün, daha doğrusu 21 Ocak Lenin'in ölümünün 90. Yıldönümü, ama aynı zamanda Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in ölümünün, devrim uğruna çarpışırken gelen ölümünün de 95. yıldönümü. Dolayısıyla bugün üçünü birden büyük bir saygıyla, büyük bir şükran borcuyla anıyoruz.

Bu metin, ölümünün 90. yıldönümü vesilesiyle Lenin'i anmak için Devrimci İşçi Partisi'nin İstanbul İl Örgütü'nde 26 Ocak 2014 Pazar günü düzenlenen toplantıda yapılmış olan konuşmanın sadece dil akışı bakımından gözden geçirilmiş dökümüdür.

Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht

Rosa Luxemburg, insanın hiç çekinmeden söyleyebileceği gibi 20. yüzyılın en önde gelen kadınıdır. Bugüne kadar Marksizmin saflarından çıkarmış olduğu en büyük kadın devrimcidir. Ve modern çağın büyük kurtuluş hareketi olan Marksist ya da komünist hareketin de önderlerinden biri olduğu için, devrim barikatlarında öldüğü içinde 20. yüzyılın en önemli kadınıdır.

Karl Liebknecht, Almanya Komünist Partisi'nin Luxemburg ile birlikte önderidir. O da Alman sosyal demokrasisinin saflarından geliyor. Rosa'nın kendisi Polonyalıydı aslında. Ama onlar için vatan proletaryadır. Dolayısıyla Polonyalı olmak, Alman sosyal demokrasisinde çalışmasına engel değildi. Polonya partisini de yönetiyordu aynı anda başka Polonyalı yoldaşlarıyla beraber. Ama esas olarak, Avrupa'nın ve dünyanın o aşamada en büyük Marksist partisi olan Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin (SPD) sol kanadının önderiydi. Önce, Alman sosyal demokrasisinin içinden çıkan sağ kanat Bernstein rezyonizmine, oportünizmine karşı ilk mücadeleyi başlatan şahsiyettir. Çok iyi bir yazar olarak. Hiç alışılmamış bir şey: genç bir kadın olarak. Bütün o yaşlı bürokratlara karşı mücadele vermiştir. Sonra partinin merkezini oluşturan ve o dönemde Almanya'da ve dünyada Marksizmin Papası diye bilinen Kautsky'ye karşı mücadele başlatmıştır. Lenin, Trotskiy ve diğerleri daha geç fark etmişlerdir Kautsky'nin ne yolda yürüdüğünün. Çünkü, Rosa aynı toprakta, aynı partinin içinde mücadele ediyordu. O derece güçlü bir karakteri ve düşünsel kapasitesi olan bir devrimcidir Rosa.

Hem Rosa hem Liebknecht, Marksizmin yüzünü ak çıkaran önderlerdir Almanya'da. Çünkü Alman sosyal demokrasisinin çok büyük bir bölümü 1914'te, yani bu sene 100. yıldönümünü yaşamakta olduğumuz I. Dünya Savaşı'nın patlak verdiği yılda, Avrupa'nın diğer sosyal demokratları ile birlikte, Bolşevikler, Sırp partisi gibi bazı azınlıklar dışında, kendi burjuvazisini destekleme kararı vermiştir. Emperyalist katliama ortak olmuştur. Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht buna karşı çıkmışlardır. Rosa demiştir ki: "O zaman, *Komünist Manifesto*'nun sonunu değiştirelim! 'Bütün ülkelerin işçileri... Barış zamanında birleşin, savaş zamanında birbirinizi boğazlayın!' diyelim" demiştir. Liebknecht, meclis grubunda.. Alman sosyal demokrasisinin tamamından farklı olarak, savaş bütçesinin oylanması sırasında, aleyhte oy kullanan tek milletvekilidir. 1915'in 1 Mayıs'ında çok kalabalık bir işçi kitlesine, savaş aleyhtarı propaganda yapmıştır. Ve o yüzden hapse atılmıştır. Hem Karl Liebknecht hem de Rosa Luxemburg, savaşı hapiste geçirdiler bu yüzden. 1918'de salındıktan sonra Almanya Komünist Partisi'ni kurmaya çalıştılar. Devrime önderlik etmeye çalıştılar, ama maalesef karşı devrimin elinde onları

yitirdik.

O zamandan bu yana, Almanya'nın Nazizm sultası altına düştüğü dönem hariç, Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht, her 19 Ocak'ta Berlin'de anılmıştır. Şimdi hâlâ on binlerle anılmaktadır. On binlerce devrimci yok Almanya'da (Die Linke partisi çok reformist partidir. Onun gücü elbette önemsiz değildir bu kutlamalarda) ama on binlerce devrimci olmasa da Almanya tarihinde bu iki şahsiyetin ne kadar önemli olduğunu kitleler teslim etmektedir. Ve böylece devrime de muazzam bir övgü yapmaktadırlar 19 Ocak'ta.

Ve Lenin

Bugün üç L'yi şükranla ve onların izinden yürümek azmiyle anıyoruz. Şimdi izninizle Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'i kısaca andıktan sonra Lenin'i konuşmaya geçebiliriz. Bu konuşmaya önce bir tanıklık aktararak başlamak istiyorum. Moskova'da 21 Ocak gecesi yalanmış bir deneyimin tanıklığı:

Şehir kış gecelerinden birini daha yaşıyor. Kıyametin kopacağından haberi yok. Yalnız Moskova'nın değil. Paris'in, New York'un, İstanbul'un, Singapur'un, Pekin'in... Yeryüzündeki bütün şehirlerin haberi yok bundan. Yeryüzünde birkaç kişiden başka hiçbir kimsenin... Yeryüzünde yakında, çok yakında, 5 dakika sonra başlayacak yeryüzü depreminden haberi yok.

Şanuva sinemasının oraya geldik. Bir yerlerde kocaman yüksek tahta avlu kapıları birden bire açıldı. Yanımızda mı önümüzde mi karşımızda mı fark etmedim. Kamyonlar, adamlar fırladı avlu kapısından. Ve bir feryat işittim. Herhalde bağırان birçok insandı o anda. Ama bana bir tek insan feryat ediyormuş gibi geldi. Işıklı telaşlı upuzun caddeden geceden soğuktan güçlü bir tek insan feryat etti: Lenin öldü!

Sonra neler oldu? Olanları parça parça gördüm. Zaman sırasıyla da değil. Karmakarışık. İşittiklerimi de öyle işittim. Avlu kapısından dışarı fırlayanların elindeki gazeteler kapışıldı. Önümde bir tramvay durdu. Bir anda boşaldı. Bütün tramvaylar durdu. Hepsi boş. Hiçbir şey işitmiyorum. İhtiyar bir adam ağlıyor. Kalpağını çıkarmış göğsüne bastırılmış. Dazlak da... Ağlıyor... Kızaklar durdu. Kızaklar bomboş. Sinemalar boşaldı. İçeride yangın çıkmış gibi dışarı fırlıyor kalabalık. Lokantalar da öyle. Evler de. Caddeye boşalıyorlar. Tverskaya caddesi, gazete satıcılarının etrafında itişen kakışan insan kümeleriyle kaplanıverdi. Bir vatman, tramvayın basamağına oturmuş ağlıyor. Demin gördüğümüz al yanaklı kız ağlıyor. Kerim ağlıyor. Elinde gazete. Ama ben, hiçbir şey işitmiyorum. Bütün gördüklerim uçsuz bucaksız bir akvaryumda geçiyor.

Biri düştü yere. Biri daha... Kucaklaşıp birbirleri ardına ağlayanları görüyorum. Ama ses seda yok. Biri kolumdan çektii. Dönüp baktım, bumburuşuk bir kocakarı. Boyu da çok kısa, gocuklu da. Başını da şalla sarmış. Kolumdan çekiyor. Dişsiz ağzıyla bir şeyler söylüyor, anlamıyorum. Eğildim. Altı yedi yaşlarında bir kız çocuğunun sesi. Altı yedi yaşlarında bir kız çocuğunun korkusuyla soruyor: Lenin mi ölmüş? Başımı sallıyorum. Ölmüş demek. Haç çıkaracağını sanıyorum. Ama çıkarmıyor. Kolumu bırakıyor: Yazık oldu bize. Tekrarlıyor: yazık oldu bize, yazık oldu bize, yazık oldu bize. Ses kalınlaşıyor, büyüyor, büyüyor, boyuna genişliyor. Masal şişesinden çıkan dev gibi. Sonra ansızın kayboluyor. Ve ben ansızın işitiyorum. On kişinin, hatta belki daha çok, yirmi kişinin bir arada hıçkırıklarını dedemi gömdüğümüzde işitmişim. Ve yüz kişinin hıçkırığını işitmek olur. Ama bütün bir şehrin bir tek ağızdan hıçkırması! Bu sesi beş on dakikadan fazla işitemiyorsun. Ya da işitiyorsun da, sinirlerini, aklını fikrini korumak, delirmemek içgüdüleriyle işitmez oluyorsun. Ve kulağına sağdan soldan, önden arkadan artık o ses değil, bir başına ağlamalar geliyor..."

Nazım Hikmet, otobiyografik romanı

Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim.

Yoldaşlar o gün Moskova, Rusya ağladı. Tüm Rusya değildi bu. Emeğin Rusya'sıydı. İşçi sınıfının Rusya'sıydı. Emekçilerin Rusya'sıydı. Ezilen halkların Rusya'sıydı. Soylular değildi. Burjuvalar değildi. Çarın maiyeti değildi. Çarın ordusunun generalleri değildi. Emeğin Rusya'sıydı. Onun için ağlıyorlardı. Çünkü işçi sınıfı, tarihte gördüğü en büyük önderlerinden birisini yitirmişti. Nasıl bir başarılı hayat... Nasıl bir başarı? Yepyeni bir parti modeli ve tıkr tıkr işleyerek bir devrime başarılı şekilde önderlik yapmış bir parti... Ve bunun teorisi: *Ne Yapmalı?*

Tarihin, modern tarihin gördüğü en büyük işçi devrimi. En proleter karakterli devrim. Onun önderi. Ve o devrimin teorisi. Ve o devrimin arka planında yatan devletin nasıl yıkılması ve yerini bir işçi devleti alması gerektiğini anlatan bir *Devlet ve Devrim*. Ve diğerleri. Ulusların, ezilen ulusların sorunlarına kusursuz bir yaklaşım. Bir teori ve bir pratik. Devrim oluyor ve Sovyet devleti kendiliğinden Polonya'ya ve Finlandiya'ya kendi kaderini tayin hakkı tanıyor. Teoride kalan bir şey değil. Pratikte o özgürlüğü tanıyor o ezilen uluslara. Bunun mimarı bir Lenin!

Tamamen Marksist, komünist temellerde kurulmuş olan, kokuşmuş İkinci Enternasyonal'in yerine kitlesel partilerle inşa edilmekte olan bir komünist Enternasyonal. Ve onun arkasındaki pırl pırl enternasyonalizm. Bir hayatın

Devrimci Marksizm

özeti. Bir elli dört yıla sığan. Elli dört bile değil. Elli üç yıla sığan bir hayatın özeti. Muhteşem bir başarı.

Ama bugün bu devletin, Sovyet devletinin ve onun ardından gelen işçi devletlerinin yıkılmasının faturasını Lenin'e çıkarttılar. Lenin bugün artık eskisi gibi dünyada sosyalistlerin tartışmasız önder kabul ettiği şahsiyetlerden birisi değil. Devrimci Marksistler, bu konuda büyük ölçüde yalnız. Lenin'i yanlış yorumlayarak sahip çıktığını söyleyen başka akımlar da var. Ama biz, bütün sahiciliğiyle Lenin'e sahip çıkıyoruz. Onun için bugün bizim için çok önemli bir gün. Onu anmak, onun mirasını politik, teorik, pratik mirasını kavramaya çalışmak son derece önemli bizim için. Bugün bunu yapmaya çalışacağım bu konuşmada. Ve üç temel nokta üzerinde duracağım. Önce Lenin'in Marksizm'in gelişmesinde nasıl bir yer tuttuğuna bakacağım. Tarihi evrimi içinde nasıl bir sıçrama yaşadı Lenin ile birlikte Marksizm? İkincisi, Lenin'in Marksizm'e özgün katkıları nelerdi? Ve üçüncüsü de Lenin'in Sovyet devletinin daha sonraki gelişmesi sırasındaki sorumluluğu, öngörülerini ve hayatının son mücadelesi. Bu üç ana tema altında düzenlemek istiyorum söyleyeceklerimi. Ama önce biraz izin verin kişiliğinden bahsedelim.

Devrimci kişilik

Arkadaşlar, yoldaşlar, bu insan ilk proleter devriminin tartışılmaz önderi ve Halk Komiserleri Komitesi'nin (Sovnarkom) başkanı, yani ülkenin başbakanı. Sovyet devletinin bir kütüphanesinden, bunu eşi Krupskaya yazıyor, bir kitap almış. Sonra bakmış ki, on beş gün filan iade tarihini geçmiş kitap. Koşa koşa gidiyor. Bin özürle geri veriyor. "Çok özür dilerim yoldaşlar. Başkalarının okumasına engel olmuş oldum. Gerçekten üzgünüm" diye veriyor. Bir de tanıdığımız başka başbakanlara bakın, nasıl davranıyorlar hayata karşı?

Bu insan Üçüncü Enternasyonal'in, diğer adıyla Komintern'in tartışılmaz önderi. Bir sürü tartışmalar içinde, gayet demokratik bir ortamda yapılan tartışmalar. Bazı yoldaşlar bilecektir: İtalyan partisinde ciddi bir sol sapma var. Bir ultra sol eğilim var. Daha sonra Bordigacılar olarak bilinecek. Onlarla tartıştığı bir oturumda, üçüncü kongre galiba, oturumda görüşlerini anlatıyor. İtalyanlar konuşmuş kendisinden önce. Görüşlerini anlatıyor, sonra, adını unuttum şimdi, diyelim ki, Turati olsun, "Turati yoldaşın yaptığı gibi şimdi ben de süremi 25 dakika aşarak konuşsam, tabii ki söylenecek çok şey var ama özür dilerim süremi bir iki dakika geçirdim, burada kapatıyorum. Kongrenin zamanını almak istemem" diyor ve oturuyor. Başkalarının tavırlarıyla bir karşılaştırın. Bu nasıl bir alçakgönüllülüktür? Ve bunu söylemek zorunda kalıyoruz bazen: Bir komünistin en önemli özelliklerinden biri bu ve nasıl güncel

olarak görülüyor buna hep beraber dikkat edelim.

Şimdi alçakgönüllü falan ama ne yaptığını da gayet iyi biliyor. Zasuñ var. Narodnik hareketinden geliyor. Ama Rus Marksizminin kuruluşunun ilk kuşağının çok önemli temsilcilerinden birisi. O, *İskra*'nın yönetim kurulunda. İlk gazete çıkarken Lenin de orada. Bir de Rus Marksizminin babası gibi kabul edilebilecek olan Plehanof da orada. Zasuñ bakmış demiş ki... Lenin yok orada. Zasuñ bakmış demiş ki: "Bu Plehanof_tazı gibidir. Önce dişler dişler avını. Ama sonra teslim eder." Bırakır yani. Tazı bırakmak zorunda. Avcıya verecek. "Lenin, demiş, buldok gibidir. Bir dişlemeye başladı mı, bir daha bırakmaz." Lenin bunu duymuş demiş ki: "Öyle mi dedi? Aman ne güzel demiş. Tam tamına" Çok hoşuna gitmiş kendisinin böyle tanımlanması. Buldok inadı vardı Lenin'de. Hiç bir şeyin peşini bırakmaz doğru bulduğu zaman. Katiyen milim kıpırdamaz. O tartışmaları ne dehşet vericidir. Yani tarihini okuduğunuz zaman Lenin'in mücadelelerinin, hiç bir zaman teslim olmaz.

Nisan 1917... Bolşevikler, Lenin'in eski demokratik devrimine takılmışlar. Bozuk plak gibi onu tekrarlıyorlar. Ve neredeyse Menşevikler gibi gidip, burjuva karakterdeki geçici hükümeti destekleyecekler. Lenin geliyor ve diyor ki: "Ben ayrılırim partiden eğer böyle yaparsanız. Proletarya devrimini engellemeye kalkışırsanız giderim." Nisan 1917 kongresinde büyük tartışma bu. Lenin çoğunluğu kazanıyor. Çok mutlu olmalıyız hepimiz. Çünkü eğer o Bolşevik partisinin o aygıtını kazanmasaydı, belki de devrimi kaybedebilirdik.

Ekim 1917... Partide yalpalamalar var. Merkez Komitesi'nde Kamenev ve Zinovyef karşı ayaklanmaya. Trotskiy ve çoğunluk da Sovyet kongresi yapıldığı gün ayaklanma yapalım diye planlama yapıyorlar. Daha meşru bir şey olur. Sovyetlerin iktidarı aldığı daha açıkça ortaya çıkar. Lenin gizlendiği Finlandiya'dan inat ediyor. "Hayır, bu gecikmedir. Eğer iktidarı almazsak kaybederiz" filan. Trotskiy'in planı gayet düzgün bir şekilde işliyor. Kongrenin toplandığı gün iktidarı alıyorlar. Sovyetlerin büyük kongresi onları kabul ediyor. Lenin en büyük konuşmayı yapıyor. Sonra gidiyorlar. Trotskiy ile konuşuyorlar Smolnıy Enstitüsü'nün bir odasında. Başkaları da var, sırf Trotskiy değil. "Böyle de yapılabilirmiş demek ki" diyor. İlle kendi söylediği yanlış değil. İlle "böyle de yapılabilirmiş"!

Bundan şunu zannetmeyin: Özeleştiriy yapmaz. Söylediğinden geri adım atmaz. Böyle bir şey yok. O halde demek ki 7 Kasım'da değil 3 Kasım'da da alınacağına inanıyor iktidarın. Ama çoğu fikrinden zaman içinde vazgeçmiştir durumun değiştiğini gördüğü zaman. Veya yanlış olduğunu anladığı zaman. Bundan öğrenilecek bir dünya var!

Biraz önce anlattım. 1917 Nisan... Şubat devriminin patlak vermesinden

hemen sonra, eski demokratik devrim tezinin geçersiz olduğunu görür görmez derhal *Uzaktan Mektuplar*'da, sonra *Nisan Tezleri*'nde, sonra biraz önce sözünü ettiğim kongrede muazzam bir mücadele vererek koskoca bir Bolşevik parti aygıtını kendi tarafına çeviriyor. "Bütün iktidar Sovyetlere!" formülünü (elbette taktik hassasiyetle) Ekim ayında zafere ulaştıracak şekilde yepyeni bir sosyalist devrim arayışına giriyor.

Başka bir tanesi. Son derecede önemli. Birazdan tekrar döneceğiz buna. Lenin, ulusların kendi kaderini tayin hakkını kıskançça savunan birisidir. "Ama bir kez ezilen ulus seçimini yaptıktan sonra, 'ben ezen ulusla kalmaya karar verdim çünkü artık eşitlendik ve geleceği iyi görüyorum' dedikten sonra, başka hiç bir özerklik filan yok Lenin'e göre. Çünkü birleşik ve merkezi bir ekonomi en hızlı gelişmeyi sağlar. Dolayısıyla başka türlü bir formül, özerklik, federasyon filan olmaz" diyor Lenin. Belirli bir ana kadar ısrarla. Ve sonra, birazdan konuşacağımız gibi Sovyet devletinde nasıl Rus hâkim ulus şovenizminin tekrar hortlamaya başladığını görüyor, hem de komünistlerin arasında... Bütün görüşünü değiştirip bir federasyon formülünü ısrarla öne sürmeye başlıyor. Hem de ne kavgayla! Birazdan göreceğiz. Ve bu... "Bugünkü" diyorum! İnsan nasıl içindeki isteği söyler! Yıkılmış olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Lenin'in bu mücadelesinin ürünüdür. Federasyon karşıtı insan, sonunda tamamen sağlam ayaklar üzerinde bir federasyonun oluşmasını sağlayan bir insan oluyor. Dolayısıyla katiyen inatçı değildir gerçeğe karşı. Çünkü Lenin için teori, pratiğin bir aracıdır. Bir kılavuzudur. O zaman bir devrimci nasıl yanlış çıkan şeyi sonuna kadar savunur? Bu dogmatiklik, doktrinerlik ancak gerçeklerden ve devrimci mücadeleden kopuk olanların işidir. Pratik, Lenin'in Hegel'in felsefe defterlerini incelerken söylediği gibi: "teorinin son kıstasıdır." Dolayısıyla o pratik içinde her zaman değiştirilmeye hazır bir yaklaşımı vardır. Gerekirse özeleştiri de yapar rahat rahat.

Devrimi kazanmış rahat rahat dolaşiyor ortalıkta. Arkadaşlarıyla konuşuyor: "Ne aptallıklar yaptık yahu Temmuz ayında" diyor. Bir ayaklanma var. Silahlı ayaklanma. "Amma budalaymışız" diyor. Böyle rahat rahat konuşuyor. Öyle kas kas kasılma bir takım önderler gibi. Yok öyle şey! Hata yaptığını kabul eden bir insan.

Muazzam bir cüret sahibi, Ekim devrimi o cüretin eseridir. Muazzam temkinli aynı zamanda. Brest Litovsk hemen arkasından geliyor. Muazzam bir teslimiyet bir bakıma. Teslim oluyor Alman emperyalizmine Sovyet devleti. Bir takım topraklar veriyor. Çünkü devrimi ayakta tutmak gerekiyor önce. İlk yapılması gereken şey. Dolayısıyla ikisi beraber yürüyor. Ve gereken yerde tepkisini gösteremeyene "devrimbaz" diyor. Bütün hayatını başkalarının re-

formizmiyle mücadele etmeye adanmış adam. Eğer, gereğinden fazla ultra sol bir pozisyon izlenirse, bunlara “devrimbaz” diyor. “Bunlar gerçek devrimci değil.” Ve biliyorsunuz, 1920’de yazdığı çok önemli bir kitabın başlığı: *Sol Komünizm, bir çocukluk hastalığı*. Burada komnistlerin zaferi nasıl adım adım taktik olarak örmesi gerektiğini anlatır.

Her ayrıntının peşinde. Trotskiy anlatıyor Lenin hakkında ki anılarında: Şimdi kararı vermişler uygulayacaklar, Lenin “Acaba şunu da yapsa mıydık?” , “Acaba bunu da eklese miydik?” , “Şu taktiği uygulasa mıydık?” Kararı vermişler yürüyecekler, bir de bunları eklemek istiyor. Kafayı takıyor tamamen. Ama bu demek değil ki, bu ayrıntı düzeyine düşkünlük, asıl büyük tabloyu görmesine engel oluyor... Tam tersine. Trotskiy çok güzel yorumluyor. Lenin baktığı zaman önce büyük kitleleri görüyor. Önce toplumu görüyor. O toplumun dinamikleri üzerinde yükseliyor bütün inşa edilen politika. Bütün kitlelerin nabzını tutmak üzerine. Kitleler bugün nasıl? Ne hissediyor? Nereye gitmek istiyor? Ona bakmak son derece önemli. Öğreneceksek metodundan, bunlardan öğrenmemiz gerekiyor.

Şimdi son bir şey söyleyeyim. Lenin hepimizin bildiği üzere, son derece koyu ve uzlaşmasız bir enternasyonalisttir. Hiç bir an bundan taviz vermemiştir. Milliyetçiliğin katresi yoktur Lenin’de. Ama biz sitede yayınladık. Trotskiy’in, Lenin’in 50. doğum yıl dönümü dolayısıyla yazdığı bir yazı var. Orada anlatıyor. Lenin üzerine anılarında da anlatıyor. Muazzam yerli birisi. Burada bir çelişki yok. Bunu iyi anlamamız lazım. Enternasyonalizm, ancak var olan ulusların kendi kültürel, tarihi gelişmeleri içinde verilen mücadelelerin kazanacağı zaferin üzerine inşa edilecektir. Daha bugünden sermayenin uluslararası alanda dolaşması dolayısıyla “ben dünya vatandaşım” diye dolaşan beyefendiler, hanımefendiler gibi değil! Toprağına, kendi toprağına ayaklarını sapasağlam basan bir devrim mücadelesinde, Marx’ın *Manifesto*’da dediği gibi “proletarya, ulusu yeniden kendisi oluşturduktan sonra” enternasyonal alanda devrimi hep birlikte yaymak mümkün hale gelecektir. O yüzden yerlilik son derece önemli Lenin için. Hiç bir an bundan taviz vermiyor.

Şimdi üç ana konuma geçiyorum.

Ama geçmeden önce bir şeyi vurgulamak istiyorum. Bunu iyi bellememiz lazım arkadaşlar. Çünkü bunu okurken... Önce bir şey söyleyeyim. Metodolojik bir şey... Etrafımızda Lenin’den falan alıntı yapan çok hareket var. Şimdi alırsınız birisini 1903’den alıntı yapar. Lenin böyle diyordu diye. Yani tamamen aşmıştır onu. Çoktan geride bırakmıştır. Biraz önce federasyonu anlattım mesela. Ya da 1916 yazılarını Polonya partisine karşı verdiği polemik sırasında ulusal sorun konusunda yazdığı yazılarını okuyan birinin, o 1903 yazısına

hiç anlam vermesi mümkün değil. Ama o alıntıyı yapar. Yapar!

Ya da Lenin tarafından bir şey denmiştir. 2010'da Anayasa referandumu sırasında yapmaya kalkıştılar bunu. Boykot konusunda söylediği şeyi, kupkuru ve tamamen yüzeysel bir formül olarak alırsınız ve "Lenin boykota karşıydı" dersiniz. Neyin boykotuna karşıydı? Hangi aşamada? Ne için? Sormadan! Bu tür, kupkuru alıntılarla hiç bir şekilde Lenin'den yararlanılamaz. Bağlamının içinde ve ne aşamada söylemiş ona bakmak mutlaka gerekir. Bunu şunun için söylüyorum. Biraz önce söyledim. Bütün büyük devrimciler gibi, altını çiziyorum **bütün** büyük devrimciler gibi, görüşlerini zaman içinde değiştirmeyi bilen birisidir. Yanlışta ısrar etmek yenigilye mahkûm olmak demektir çünkü. Bunu bilmektedir.

Lenin'in, iki aşaması var. Şimdi o metodolojik noktadan sonra onu söyleyeyim. İki aşaması var. Birinci aşama 1890'lardan başlıyor ama esas olarak 1901'de Avrupa'ya çıktıktan sonra kaçıp çarlık Rusyasından İskra'yı çıkartmaya başladıktan itibaren 1914'e kadar Lenin, Rus devrimci Marksizminin önderlerindedir ve sonra önderi olmuştur. Enternasyonalisttir ama Rusya'nın önderidir.

1914'den itibaren hem düşüncesiyle hem pratiğiyle dünya devriminin önderidir. Tartışmasız bir şekilde. 1914'te savaş patlak veriyor. Lenin ne yapıyor biliyor musunuz? Hegel'in Mantığını okumaya başlıyor. Bir bütün olarak dünyayı kavramanın metodolojisini yeniden edinebilmek için. Ardından *Empyrializm* kitabını yazıyor. Yeni Enternasyonal'in taşlarını döşüyor. O andan itibaren Lenin, dünya ufkuna bakmaktadır. Rusya'nın önderidir. Ama aynı zamanda dünyanın önderidir. Ve nitekim büyük bir deha olduğu için bu basamaklar gerçekten bir komünist Enternasyonal ile taçlanmıştır. Biz halen onun geleneğini, onun mirasını savunuyoruz. IV. Enternasyonal onun devamıdır. III. Enternasyonal'in, Komünist Enternasyonal'in. Yani bizim yürüdüğümüz yolun taşlarını Lenin inşa etmiştir. Bu ayrımı çok önemsemek lazım, 1914 sonrası Lenin'in olgunluk dönemidir. Yani o on yıl müthiş değerlidir. Yazdığı ve yaptığı şeyler açısından. Daha öncesi geçersizdir demiyorum. Çelişen şeyler varsa 1914 sonrası önemlidir diyorum sadece. Esas çağın özelliklerini o dönemde kavramıştır bence Lenin. Yani, Marksizm'e yaptırdığı atılım da büyük ölçüde, büyük ölçüde diyorum, öncesinden de çok şey geliyor, bu dönemden kalmıştır bize.

Lenin'in Marksizm içindeki yeri

Üç ana konu dedim. Önce, Lenin'in Marksizm içinde yeri. 19. yüzyıl, Marx ve Engels'in yüzyılı sosyalizm açısından. Bunda tartışma yok. Bu kurucu ön-

derler, çok önemli bir alt yapıyı hazırlıyorlar. Ve 20. yüzyılın sosyalistlerine aktarıyorlar. Ben sembolik olarak üç tarihi belirleyelim diyorum: 1) 1848 *Komünist Manifesto*: Artık sosyalizmin programı budur. 2) 1867 *Kapital*'in birinci cildinin gün yüzünü görmesi. Marksizmin, modern çağın dinamiklerini kavrayışı teorik olarak gayet gelişkin bir şekilde ortaya konmuş. Demek ki teoride en büyük atılımını yapmış. 3) Marx'ın ölümünden altı yıl sonra Engels daha hayattayken, 1889'da II. Enternasyonal kuruluyor. II. Enternasyonal, I. Enternasyonal'den farklı olarak Marksist bir Enternasyonal. Hepiniz biliyorsunuz, I. Enternasyonal'de Marx yönetici aslında. En önemli şahsiyet hatta yönetimde. Ama I. Enternasyonal, anarşistleri de içeriyor, düpedüz sendikacıları da içeriyor, politikaya kayıtsız bir takım siyasi akımları da içeriyor, tamamen kariyeristler filan var sendikacıların içinde. Sosyal demokrat, yükselmek isteyen, seçim kazanmak isteyen. Yamalı bohça gibi bir Enternasyonal. II. Enternasyonal ise, Marksist bir Enternasyonaldir. En azından formel olarak öyledir. Dolayısıyla üçüncü nokta da demek ki parti. Yani 1848 program, 1867 teori, 1889 parti. Marksizm kendini oluşturmuştur. 20. y.y.'a geldiğimizde bu sacayağı ortadadır.

Lenin bu aşamada geliyor Marksizme. Biliyorsunuz 1870 doğumlu. Marksizme 1890'lı yıllarda katılıyor. 1899 yılında ilk büyük yapıtı olan *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*'ni, her bir bölgede ne kadar çiflikte ne kadar at ve tarım aleti var ölçerek biçerek yazıyor. Böylece devrimin temellerini işçi köylü ittifakına dayıyor, ama proletaryanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koyuyor. Boş yere yapmıyor o çalışmayı. Ve artık Marksizmin bir önderi Rusya'da. Bu aşamadan itibaren Lenin'in Marksizme ne katkıda bulunduğuna, gelişmesi açısından neler yaptığına dair şunları söyleyebiliriz. Teorik katkılarını birazdan ele alacağım. Teorik ve politik katkılarını. Şimdi Marksizme genel katkılarını gözden geçirelim. Birincisi bir **sistemleştirme**. Bunun en iyi örneği *Devlet ve Devrim*'dir arkadaşlar. Marx ve Engels, devlet ve devrim konusunda söylediklerini her bir episodda, her bir olayda, 1848 devrimlerinde, Louis Bonaparte Fransa'da darbe yaptığı zaman Bonapartizm kavramını geliştirerek, 1871 de proletarya diktatörlüğü kavramını geliştirerek ve "işte somutta bakın Paris Komünü" diyerek geliştirmişlerdir. Lenin *Devlet ve Devrim*'de bunları sistemleştirir.

İkincisi **tamamlama**. Marx'ta tarihi sınıfların yaptığı belirlenmişti. Modern çağın ezilen sınıfı proletaryanın partiye ihtiyacı olduğu belirlenmişti. I. Enternasyonalin kararları arasında Marx'ın yazdığı metinler var anarşistlerle mücadele içinde. Parti gerekli diyor. Ama bu partinin nasıl oluşturulacağı ve özgül karakteri belirlenmemişti. *Ne Yapmalı?* Marksizmin 20. yüzyılda, tam

da başında, 1902’de yaptığı büyük atılımdır. Artık partinin nasıl kurulması gerektiği, en çok hangi sınıf katmanlarına dayanması gerektiği ve Marksizmle ilişkisinin nasıl olması gerektiği belirlenmiştir.

Bir başka alana değinmek mümkün. Ezilen ulusların durumu hakkında Marx ve Engels, tereddütlü ve çelişkili şeyler söylemişlerdir. Polonya ve İrlanda’nın kendi kaderini tahin hakkını son derece tutarlı bir şekilde öne sürmüşlerdir ama buna karşılık bazı başka ülkelerde hatalar yapmışlardır teşhislerinde. Engels’in fazla hızlı formülleri filan vardır. Sonradan vazgeçmiştir. Bunların yerine Lenin, doğru olanı almış ve programatik bakımdan sistemleştirmiştir. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı teorisi ve politikası bunun ürünüdür.

Üçüncüsü, Marksizmi **yeni olgulara uyarlama**. Hiç bir teori, eğer gerçek dünya ile ilişki içindeyse ve onu açıklama iddiasındaysa ebediyen her şey için geçerli olamaz. Çünkü dünya değişiyor. Marksizmin temel anlayışı doğrultusunda diyalektik olarak değişiyor. Emperyalizm yeni bir olguydu. Lenin, başka Marksistlerle beraber ama en ileri giden bir biçimde, emperyalizm teorisiyle yeni çağın karakterini kavramış ve bize 20.y.y.’dan itibaren gelişmelerin ne yönde olacağını, halen geçerli olan bir teori ile ortaya koymuştur.

Ve nihayet tabii ki, bütün 20. yüzyıl Marksizmi ama başta Lenin’in Marksizmi bir **sınamadır**. Marx geliyor *Manifesto*’da diyor ki: “İşçiler devrim yapacak”! Yapacak mı? Yaptı, Ekim devrimini yaptı. Marx geliyor diyor ki: “İşçiler, bütün dünyanın işçileri birlikte kurtulacak. Enternasyonal olarak örgütlenmeleri gerekiyor.” Komünist Enternasyonal. İşçilerin kendi partilerinin olması gerekir. Ve bütün burjuva partilerine karşı bir parti gereklidir. Bolşevik parti. Bu sınamadır. Ulusların kendi kaderini tayin hakkı bir sınamadır. Dolayısıyla, o anlamda, Lenin’in, 19. yüzyılda geliştirilmiş olan Marksizmin 20. yüzyılda sınanması bakımından da çok önemli bir yeri vardır Marksizmin gelişmesinde. Birinci nokta bu.

Lenin’in Marksist teori ve politikaya katkıları

İkinci nokta, Lenin’in teorik-politik katkıları. Arkadaşlar sanıyorum, bu çok önemli ve çok derin bir konu. İçinde birçok teorik açılım içeriyor. Çok ayrıntısına girmeden özetleyeceğim. Başka yerlerde bunu açıklamaya çalıştık. *Sınıf Bilinci*’nden *Devrimci Marksizm*’e kadar çeşitli yerlerde çeşitli devrimci Marksistlerin yazılarını yayınladık filan. **Marksizmin politika teorisi** konusunda Marx ve Engels’in elbette çok büyük atılımları vardır ama bugünkü biçimiyle esas olarak Lenin’in bir katkısıdır. Şimdi önce ona ilişkin bir iki şey söyleyeceğim. *Ne Yapmalı?* sadece bir parti teorisi ve parti için yol haritası geliştirmez. Politikanın özgüllüğünü ele alan bir yapıttır. Şimdi çok kısaca

ana noktalarda söyleyelim. Birincisi, bir sınıf sosyolojisi var *Ne Yapmalı?*'da. Diyor ki, sınıfın bazı katmanları, mücadelelerin taşıyıcısı niteliğini taşır. Sınıfın öncü kesimi bu. Diğerleri ise her türlü ideolojinin peşinden gidebilir. Bu yüzden de parti öncü kesimleri örgütlemeli, ancak devrimci yükseliş sırasında kitleselleşme olanağı yakalayacaktır.

İkincisi, işçi hareketinin içerisinde (daha sonra feci şekilde doğrulanacak bu!) oportünizm ve revizyonizm eğilimleri taşıyan bir takım akımlar çıkar. Bunlarla mücadele etmek gerekir. Dolayısıyla, "parti demek", Trotskiy'in daha sonra söylediği gibi, "program demektir". Bu Lenin'le beraber açık ve seçik olarak ortaya çıktı. *Komünist Manifesto* bir program ama çok geniş bir açılım yapan bir programdı. Spesifik, komünistlerin somut olarak ne yapacağını anlatan, bir program değildi. Program Bolşeviklerle beraber bu kadar önem kazandı. Bolşevik Partisi'nin programı gibi bir program anlayışı daha evvel Marksizmde sınırlıydı. Marx'ın Gotha eleştirisi, Engels'in Erfurt eleştirisi, daha önceki partilerin aslında nasıl daha gevşek programlar hazırlamış olduğunu ortaya koyan metinlerdir.

Üçüncüsü, madem program gerekiyor, demek ki, proletaryanın partisinin ve mücadelesinin gelişmesinde Marksizmin yeri büyüktür. Dışarıdan bilinç teorisi esas olarak bununla ilgilidir. Her kim ki "dışarıdan bilinç olmaz" diyorsa, o Marksizm ile mücadele ediyor demektir! Çünkü işçi sınıfı kendi mücadelesi içinde böylesine gelişmiş bir program inşa edemez. Sosyal işbölümü buna izin vermez. Ve sadece patronlarla yapılan mücadele de böyle bir programı ortaya çıkarmaz. Eğer Marksizmin gelişmesine işçiler katkıda bulunabilecekse mesele yok. Mesele illa aydınlar meselesi değil. O, türev bir tartışma. İşçiler Marksizme katkıda bulunabileceği ölçüde elbette katkıda bulunmalılar. Ama bu sosyal işbölümü bakımından son derece zor bir şey. O yüzden de aydınlar meselesi işin içerisine giriyor. Her kim ki Marksist aydınların işçi sınıfı içindeki etkisiyle mücadele etmeye kalkışırsa, o burjuvazinin işçi hareketi üzerindeki hakimiyeti için mücadele ediyordur farkına varmadan. "İşçicilik" ya da "uvriyerizm" böyle bir hastalıktır. İşçiler yapar ne yaparsa. Yapar. Tarihte işçi sınıfının nerelere kadar gidebildiği çok çeşitli örneklerle belli olmuştur. Evet devrimci bir dinamiği vardır. Her an değil ama. Bütün devrimler gösteriyor ki, devrimler hep inişli çıkışlı gelişir.

Ve nihayet, bütün bunların arasında en önemlisi belki de demin söylediğim şey, politika teorisinin özü. Eğer işçi sınıfı iktidarı ele geçirecekse, o zaman toplumun diğer sömürülen sınıfları ve ezilen katmanları, ulusları, cinsiyeti, üzerinde bir hegemonya sağlayabilmelidir. Burjuvazi, çeşitli toplumsal sınıf ve katmanlara bir şeyler vererek, onlarla belirli ilişkiler kurarak yönetiyor top-

lumu. İşçi sınıfı ezilenlere dönüp, “Ben, sizin çıkarlarınızı, onlardan daha iyi korur ve geliştiririm” deme kapasitesini göstermek zorundadır. Politik olarak. Bu ideolojik bir sorun değil. Her kim Gramsci’yi sadece ideolojik hegemonya kavramı ile sınırlıyorsa tamamen yanlış. Politik olarak, programıyla ve mücadelesiyle işçi sınıfı, kendi etrafında yeni toplumun katmanlarını, sınıflarını toplayabilmelidir. İktidar öncesinde ve iktidar sonrasında. Dolayısıyla, Leninist politikanın yapılışı bir ittifaklar zincirini gerektirir. İşçi sınıfının sadece kendi sorunlarına bakmaya değil, bütün toplumun sorunlarına cevap vermeye hazır hale getirmeyi gerekli kılar. Lenin’in bu katkısı paha biçilmez bir şeydir arkadaşlar. Bunun dışında bir Marksist program ve parti geliştirmeye çalışanlar Lenin’in berisine düşmüş demektir. Bu muazzam bir atılımdır.

Şimdi **strateji ve taktik** konusunda, Lenin’in bir deha olduğu alan hakkında bir şeyler söyleyelim. Bugün, işçi devletlerinin çöküşünün faturasını Lenin’e çıkaranlar, böyle derslerden de mahrum kalıyorlar. Lenin’in strateji ve taktik konusundaki düşünceleri ve pratiği gerçekten uzun uzun bütün devrimciler tarafından incelenmesi gereken alanlardır. Ayaklanma sırasında yazdıkları ve Ekim devrimi sırasında yaptıkları, taktik olarak ne kadar ince dönüşler yapabildiğine dair mutlaka araştırmalar yapılması gerekiyor. Lenin’in en önemli yönlerinden bir tanesi, çok söylenen ama hiç uygulanmayan bir yönüdür işin, somut durumun somut analizi. Şimdi, bakın Türkiye solu Türkiye’nin mesela son on yılını nasıl analiz ediyor. Biz ne zaman mesela, “Türkiye’de burjuvazinin iç savaşı var” diyorsak, cevaben ne diyorlar, biliyor musunuz? “Olur mu öyle şey canım? Bu toplumda iki sınıf vardır. Burjuvazi ve proletarya. Onlar mücadele ediyor.” Peki, efendim, ordu ile AKP arasında mücadele var, hangisi proletarya’nın yanı ki? Yani nasıl Türkiye’nin en somut sorunlarını görmezlikten gelerek analizdir bu? Lenin’in bu çok önemli, somut durumun somut analizi tespiti, metodu hiç bir şekilde uygulanmıyor. Halbuki son derece önemlidir. Buradan çıkan birçok şey vardır. Bir toplumun devrime hazır olup olmadığı. Devrimci durum nedir? Devrim öncesi durum nedir? Kitlelerin değişik aşamalarda iktidar sorununa yaklaşımları, Değişik siyasi güçlere yaklaşımları... Devrimin temeli olabilecek “ülke çapında kriz” nasıl doğabilir? Ne durumlarda böyle bir krizden bahsedilebilir? Bugün Türkiye’de bir durum yaşıyoruz mesela, kimse neredeyse öneminin farkında değil solda. Oysa Lenin’in metoduyla böyle bir krizin ne tür potansiyeller açtığını düşünmek çok daha kolay olurdu.

Üçüncüsü emperyalizm meselesi. İkinci noktaya ilişkin olarak, bir an geri döneceğim arkadaşlar. Trotskiy, çeşitli tartışmalarda hiç tereddütsüz demiştir ki: “Eğer Lenin olmasaydı Ekim devrimi belki de başarıya ulaşamazdı. “ Bu

kadar belirgin bir şey söylüyor. Tarihte bireyin rolü. Ben, bazı arkadaşlarımız biliyor şöyle açıklıyorum, nasıl oluyor da böyle dehalar ortaya çıkıyor? Yani, Lenin olmasaydı, olmazdı dedirten dehalar... Şundan: Rus işçi hareketi o kadar güçlü ki, dehaları kendine doğru çekiyor. Lenin ve Trotskiy başta olmak üzere. Onlar belki de gidip bir şirketin başına geçeceklerdi başka bir ortamda. Ya da biri hukukçu olacaktı. Öteki bir edebiyat eleştirmeni olarak muazzam bir başarı kazanırdı. Trotskiy'i söylüyorum. Lenin, muhteşem bir hukukçu veya matematikçi olurdu. Ama buraya çekiyor hareket, dehaları. O da böyle katkıda bulunuyor. Hiç küçümsemeyelim bireylerin rolünü.

Emperyalizm meselesine çok kısaca değineceğim. Teorinin kendisine değil. *Emperyalizm* kitabı bir ekonomi teorisi değildir. O işi, *Finans Kapital*'de Hilferding kısmen yapmıştır. Buharin yapmıştır, *Emperyalizm ve Dünya Ekonomisi* kitabında vs. Lenin de yapıyor ama esas yanı Lenin'de başka bir şey. Her şey böyle sivriltilmiş silah gibi. 1) Öyle bir toplumsallaşma aşamasına ulaşmıştır ki artık üretici güçler, bundan sonra başka bir aşama olmaz. Bundan sonraki aşama sosyalizmdir. Bu toplamsallaşmış üretici güçler ancak planlamayla kontrol altına alınabilir. Dolayısıyla, en yüksek aşamadır. Son aşamadır. 2) Kapitalizm sistematik olarak ulusal sorun üretmektedir. Eskiden var olan ulusal sorunlar, kavimlerin değişik yerlerde yaşamasından, şundan bundan ortaya çıkıyordu. Şimdi artık, ulusları köleleştiriyor emperyalizm. Dolayısıyla ulusal politika, uluslar politikası Marksizmin ayrılmaz bir politikasıdır. 3) İşçi hareketleri emperyalizm dinamikleri dolayısıyla bölünmektedir emperyalist ülkelerde. İşçi aristokrasisi diye bir şey çıkmıştır. Bürokrasiyi beslemiştir. Ve dolayısıyla artık reformizm asli bir özelliğidir emperyalist ülkelerin sosyalizminin. Ondan da taşarak bizim gibi ülkelerin de elbette dünya çapında. Dolayısıyla Lenin'in mücadelesi artık, işçi hareketi içindeki sistematik bölünme bağlamında verilecek bir mücadeledir. Tesadüf değildir yani, reformizm, oportünizm, revizyonizm vs. tarihi gelişmenin ürünüdür. Bu da ortaya çıkıyor emperyalizm teorisiyle birlikte.

Ulusal soruna gelince. Arkadaşlar o konuda, sadece iki üç cümle söylemek istiyorum. Ulusların kendi kaderini tayin hakkının ne kadar büyük bir demokrasi yaklaşımı olduğunu sanıyorum emperyalizm çağında yaşayan herkesin kavraması kolay. Ama şunu çok iyi anlayalım. Lenin'e "aslında ne kadar despot, efendim sırf iktidar için ne kadar çok şey yapar" diyen burjuva ve sol liberal çok var. Geçelim onları, Rosa Luxemburg bile "niye veriyorsunuz?" diyor, "proleter devlet verir mi kendi kaderini tayin hakkını Polonyalıları, Finlandiyalıları?" Kendi de Polonyalı bu arada! Rosa, Lenin'i demokratik sosyalizm alanında eleştirmiştir. Peki, Polonya'yı kendi sultanı altında mı tutsaydı

Sovyetler Birliği? Finlandiya'yı kendi sultanı altında mı tutsaydı? Niye orada Rosa, demokrat oluyor da Lenin olmuyor? Tam tersine Lenin, orada daha demokrat mesela. Dolayısıyla çok kolaycı formüllerden kaçınalım. Çok önemli bir demokrasi meselesidir. Dünya çapında demokrasinin bugün en önemli koşullarından bir tanesi ulusların gerçek eşitliğidir. Lenin'in uğruna mücadele ettiği şeylerden biri budur. **Gerçek**. Altını çiziyorum. Öyle **formel**, Birleşmiş Milletler'de hepsinin bir araya gelmesi filan **değil**. Şimdi, burada çok önemli bir şey var. Ulus politikası Lenin'in, en ufak bir milliyetçiliğe taviz içermiyor. Amacı, enternasyonalizmi, gerçekten ulaşılabilir bir şey haline getirmek. Eğer amacımız bütün ulusları bir dünya federasyonu içinde bir araya getirip kaynaştırmaksa, o zaman ezilen uluslara "siz bizimle olduğunuz zaman eski hâkim sınıfların yaptığı gibi ezilmeyeceğiz sizi, ezilmeyeceksiniz", bunun güvencesini verebilmeliyiz. Ulusların kendi kaderini tayin hakkının manası budur, Leninizm açısından. Yani, Enternasyonalizmin bulunmaz bir parçasıdır. Bunu hiç unutmamak lazımdır. Burada ulusçuluğa hiç taviz yoktur. Ezilen ulusların milliyetçiliğine saygımız var. Baskı altında edinilmiş fikirlere, düşüncelerdir, başka ilerici yanlar da taşımaktadır ezilmeyi ortadan kaldırması bakımından. Biz milliyetçi değiliz. Biz Kürtlerin milliyetçiliği için yapmıyoruz o mücadeleyi. Onların kendi kaderlerini tayin hakkını savunuyoruz, ama bunun için değil. Biz enternasyonalizmi başarıya kavuşturmak için savunuyoruz onu.

Lenin'in Stalinizmle mücadelesi

Şimdi üçüncü konumuza geçiyorum izninizle. O da şu: Lenin, başlangıçta söylediğim gibi, Sovyetler Birliği'nin ve daha sonra gelen ülkelerin çöküntüsünün sorumlusu gibi gösterildi 1989 – 91 dönemecinden sonra. Bugün inanın, yazamıyorlar tartışmıyorlar. Solda muazzam bir teorik yoksunluk olduğu için. Sadece gerilla savaşı veriyorlar. Söylüyorlar gidiyorlar. Yapıyorlar en önemlisi. "Parti olmayan parti" diyorlar. Anti-Leninistiz diyemiyorlar. "Biz aslında Lenin'le mücadele ediyoruz, *Ne yapmalı?* ile mücadele ediyoruz" diyemiyorlar. "Parti olmayan parti". Daha demokratik olsun. Yatay olsun. Söyledikleri budur. Hiç bir zaman teorisini yapmıyorlar... Bir tek Aybar yapmıştır Türkiye'de bunu. Son derece yanlış teorik açılım: "Leninist örgüt, burjuva tipi örgüttür" demiştir. Ama gerisi yapamıyor.

Mesele şudur: Lenin, daha sonra Sovyetler Birliği ve diğer ülkelerde yaşananlardan sorumlu olmak bir yana, tam tersini savunmuştu o yapılanların aslında. Bir kere *Devlet ve Devrim*'de savunduğu devlet anlayışı proletarya demokrasisi. *Devlet ve Devrim*, daha sonra Sovyetler Birliği ve Çin'de görülen devletten bambaşka bir demokrasi içeriyor. İkincisi, Lenin'in 1920'lerin orta-

sında başlayıp 30'larda hakim olacak olan tek ülkede sosyalizm programına en ufak bir tavizi olamazdı. Zaman zaman verilen kanıtlar var güya. 1915'te bir yazı yazmış da, "eşitsiz gelişme" varmış da falan filan. Bunlara başka kaynaklarda ayrıntısıyla değiniyoruz. Bunları size anlatacak değilim uzun uzun. Bunların hiç bir gerçekliği yoktur. Lenin başından itibaren Ekim devrimini dünya devriminin bir parçası olarak görmüştür. Bakın, 15 yıllık göçmenlikten sonra 1917'de (bir tek 1905 parantezi var arada; bir tek 1905'de Rusya'ya dönüyor, 1901'den 1917'ye kadar, 15 yıl yurtdışında yaşıyor.), 1917 Şubat devriminden sonra Alman treniyle Petrograd'a geliyor. O zaman, biliyorsunuz başkenti Rusya'nın. Adı Petrograd ya da San Petersburg. Arada Leningrad oldu. Bugün yeniden San Petersburg. Orada Finlandiya istasyonu. Şehre geliş öyle oluyor o zaman. Orada iniyor. Binlerce, belki de on binlerce işçi getirmiş Bolşevikler. Lenin'e hemen bir konuşma yaptırıyorlar. O konuşma nasıl bitiyor arkadaşlar? Rusya'da, inanmış, sosyalist devrim olacak. Biraz önce anlattık. Demokratik devrim artık aşıldı. Sosyalist devrimin zamanı geldi diyecek artık, değil mi? "Yaşasın Rus devrimi, Yaşasın Rus Sosyalist devrimi, bütün iktidar sovyetlere" diye bitmiyor konuşma! "Yaşasın sosyalist dünya devrimi!" diye bitiyor. Çünkü gördüğü şeyi dünya devriminin başlangıcı olarak alıyor. Bütün Avrupa'da devrim bekliyor. Ve ondan sonra, ölümüne kadar devamlı "Avrupa'da devrim yardımımıza gelmezse biz ayakta kalamayız" diyor. Rusya'nın kendi içine kapanan ve sınıfsız toplum kuran bir devrim diye bir yaklaşımı yok.

Bir son noktayı belirteceğim. O bence çok önemli. 1919'da. Bu tek ülkede sosyalizm üzerine son bir nokta. 1919'da Bolşevik partisi, "Rus Komünist Partisi (Bolşevik)" adı o aşamada; ondan sonra Sovyetler Birliği Komünist partisi olacak. Bu partinin programı, 1902 programı, yeniden düzenleniyor. Ekim devriminin ve emperyalizmin ortaya çıkarttığı olguların ışığı altında. Orada partinin amacını Lenin, taslakta "dünya devrimi" olarak sunuyor. "Ne diyorsun yahu?" diyorlar, "Biz Rus partisinin programını yapıyoruz, Enternasyonal'in programını değil." Lenin şöyle söylüyor: "Evet, tam da öyle! Rus partisinin amacı dünya devrimidir. Her komünist partinin amacı dünya devrimidir." Demin anlattığım nedenlerle. Başka ayrıntılara girmiyorum. Bence bunlar çarpıcı şeylerdir. Şunu unutmayın: Türkiye tarihinde sadece iki partinin amacının dünya devrimi olduğu yazar. Birisi, Mustafa Suphi'nin Türkiye Komünist Fırkası'dır. Birisi bizim Devrimci İşçi Partisi'dir. Bunu hiç unutmayın, bu kadar önemli bir ayırım yaşıyoruz. Bunu hiç unutmamanız gerekiyor.

Bir başka neden olan bitenin Lenin'in üzerine atılmasına vesile olan: "Bolşevik parti o kadar disiplinli, merkeziyetçi bir partiydi ki işte oradan doğdu

bürokrasi” diyorlar. Şimdi arkadaşlar, bu tarihin en büyük yalanlarından bir tanesi. Size Marksist olmayan, Marksizmle ilgisi olmayan ama Sovyet devriminin en iyi, en yetkin tarihçisi olan (adı E .H. Carr) bir tarihçinin söylediği bir cümleyi söyleyeceğim: “ Bolşevik Partisi, tarihin gördüğü en demokratik partidir!” Cümle bu. Kelime kelimesine. Yani bir burjuva yazarı bunu yazıyor. Gerçeğe önyargısız bir şekilde bakan birisi bunu görüyor. O partinin ürünü değildir. Nitekim Stalinizm, o partiyi imha etmek zorunda kalmıştır bürokrasinin diktatörlüğünü kurmak için. Ekim devrimini yapan Merkez Komitesi'nin doğal nedenlerle ölen önderleri dışında Stalin hariç, hepsi öldürülmüştür. Ya Moskova'da, ya da Trotskiy'in durumunda Meksika'da. Yüz binlerce komünist öldürülmüştür otuzlu yıllarda. Bir parti imha edilmiştir. Onun sayesinde kurulmuştur yeni bürokratik diktatörlük.

Şimdi şu iki nokta çok önemli. Arkadaşlar iyi bilmemiz gerekiyor. Bu büyük önderimiz, hayatının son mücadelesini Sovyetler Birliği'nin, Rusya'nın bürokratikleşmesine karşı vermiştir. Çok şey anlattık bugün. Belki de en önemlisi budur. Bakın, birinci mesele şu bağlamda, bir kere bir teşhis yapıyor Lenin. Trotskiy'den daha önce, daha 1920'de. Sendikalar tartışmasında, ayrıntısına girmiyorum, Trotskiy'e diyor ki: “Senin görüşün yanlış. Bizim bağımsız sendikalara ihtiyacımız var. Çünkü devletimiz bürokratik olarak deforme bir işçi devletidir.” Sadece bir işçi devleti değildir. “Bürokratik olarak deforme” yani “çarpık” bir işçi devletidir. Frenkçesi deforme. Türkçesi: “Çarpık, çarpılmış”. Şimdi, Trotskiy'in buna eklediği bir tek şey var. “Çarpık”ı kaldırıyor. Yerine “yozlaşmış”ı koyuyor. Çünkü, süreç ilerliyor. Kanser ilerliyor bütün bedeni sarıyor. Bürokrasi iktidara geçiyor ve dolayısıyla artık geri dönüş yok. Politik olarak işçiler, bürokrasiyi devirmedikçe. Trotskiy'in teorisi bunun geliştirilmiş halidir aslında. Dolayısıyla Lenin'in bir kere teşhisi açık, 1920'de başlıyor. 1923'de artık iyice artıyor.

Şimdi son mücadelenin, Lenin'in son mücadelesinin ana unsurlarına da değinmek istiyorum. Birincisi ulusal sorun. Biraz önce anlattım arkadaşlar. Federasyon fikrine devrim sonrasındaki Rus şovenizminin, çarlıkta hâkim olan Rus şovenizminin komünistler arasında da son derece yaygın olmasının etkisiyle geldi, demiştim. Stalin, Orconikidze ve Cerjinskiy, yani bu işlere bakanlar. Stalin'in kendisi, ulusal sorunlar komiseri. Bu işlere bakanlar şöyle bir formül öneriyorlar: “Bütün öteki cumhuriyetler, Ukrayna, Belarus ve Kafkas Cumhuriyetleri, Rus Sovyet Sosyalist Federasyonu Cumhuriyetine katılırlar. Yani ülkenin adı Rus olsun.” Lenin, hayatının sonuna kadar diretiyor. Ve Aralık 1922'de, bu hayatının belki de son pratik eseridir, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kurulması, Lenin'in bu mücadelesinin ürünüdür.

Arkadaşlar, siz modern tarihte ulus adı taşımayan başka devlet biliyor musunuz? Yoktur! Bir tek burada! Nerede ulus adı? Yok! Niçin? Çünkü Lenin'in fikri şu: "dünya devrimi adım adım geliştikçe hepsi aynı federasyonun parçası olacak" Ne Rusya'sı ne bir şeyi... Almanya yakında, sonra Çin, sonra başkası... Dünya federasyonu. Ve o zavallı Antonio Negri ve Michael Hardt, bir de kendilerine komünist diyorlar, esnek gelişmeye açık Amerikan modelidir diye anlatıyorlar. Yahu bir an dön bak bakalım. Neymiş Lenin'in Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, nasıl esnek gelişmeye açık bir modelmiş anayasal olarak. Bütün her şeyi anayasalar üzerinden yapıyorsun, yanlış ama bari oraya da bak. Maalesef. Durum çok kötü o bakımdan. Geri dönelim: ulusal sorunda muazzam bir mücadele.

Ekonomi de bir başka mücadele alanı. 1921'de Bolşevikler NEP adı verilen ("Yeni Ekonomi Politikası" demek) bir yönelişi benimsiyorlar. Piyasa metodlarını, emperyalist sermaye ile kısmi iş birliğini, özel girişimlere izin veremeyi filan savunuyorlar Rusya'yı ayağa kaldırabilmek için. Ama aynı zamanda Trotskiy ile Lenin birlikte dış ticaret tekeli ve planlamayı savunuyorlar. Ve partinin öbür unsurları, özellikle Bukharin tamamen dış ticaret tekeline karşı. Çünkü Bukharin çok sağcılaşmış o aşamada artık. Ve öyle devam edecek. Orta yolcu Stalin de gevşetmekten yana dış ticaret tekeli. Lenin'in yokluğunda Merkez Komitesi böyle bir karar alıyor. Muazzam bir mücadele ile dış ticaret tekeli yeniden sapasağlam koydurmayı sağlıyor Trotskiy ile işbirliği içerisinde. Bütün bunlarda, son mücadelesinde hep müttefiki Trotskiy. Lenin, Stalin ile kavgalı zaten.

Üçüncü konu, bürokrasi meselesi. Biraz önce söyledim. Lenin gibi birisi teşhisini boşuna yapmaz. Teorik saptamasını boşuna yapmaz. Eğer bürokratik olarak deformasyon içindeyse bununla mücadele edilmesi gerekiyor. Bunun için Lenin'in önerisiyle (adına dikkat edin) bir "İşçi-Köylü Denetimi" kuruyor. Doğrudan doğruya, işçiler ve köylüler oturuyor orada. Binlercesi. Bakıyor işlemiyor. Çünkü bürokrasi öyle bir mekanizma ki kendini yeniden üretmekte çok mahir işçilere ve köylülere karşı. Sayıyı azaltalım, öyle yapalım, böyle yapalım ("Az Olsun, Öz Olsun" yazısı bununla ilgili zaten) bütün bunlar aynı çaba. Sonunda da Merkez Komitesi'nden bile daha yetkili bir Merkez Denetim Komisyonu istiyor. Tabii bunlar yetmiyor. Olmuyor. Bütün toplumda ve devlette bir çöküntüyle mücadele ederek ölüyor. Hasta yatağından yapıyor bunu. Ve bütün bunların yanında Stalin'in genel sekterlikten alınmasını tavsiye ediyor. Ama daha sonra bu uygulanmıyor. Yani daha önceden kanseri görmüş bir yaklaşımdan söz ediyoruz. Bu yüzden aslında Trotskizm, Leninizmin tam anlamıyla bir devamıdır bütün alanlarda. Bir kez Trotskiy Bolşevik partisinin

doğru yöntem olduğunu kavrayınca ve Lenin'in ulusal sorundaki programatik yaklaşımını kavrayınca Lenin'in Joffe'ye dediği gibi: "Trotskiy'den daha iyi bir Bolşevik yoktur."

Şimdi arkadaşlar bitirirken başlangıçta değindiğim bir şeye referans yapmak istiyorum. Lenin, Ulusal sorun konusunda Rus şovenistleri ile mücadele ederken son derece kızgın. Ne kadar önem verdiğini söyledim ulusal sorun konusuna. Bir mektup yazıyor. Dişi çok ağrıyarak yatağa düşmüş. 1922 – 23 yılları felaket zaten. Son on ayını felçle geçiriyor. Bu kez fena halde dişi ağrıyor, yatağa düşmüş. Diyor ki: "Şu diş ağrımı bir atlatayım. Kalan bütün dişlerimle o Rus şovenistlerini bak nasıl param parça edeceğim." Bir şey hatırlatıyor mu size? Hayatının en sonunda birden bire buldok benzetmesini herhalde hatırlamış. Hatırlamamışsa da biz hatırlayalım.

Yoldaşlar, şöyle bitirmek istiyorum, bütün bunların sonunda: Lenin, aslında bize muazzam bir miras bırakmıştır. Hem siyaset alanında, hem teori alanında. Bu bizim izlememiz gereken yolu büyük ölçüde belirliyor. Ve IV. Enternasyonal'in yolu aslında Lenin'in belirlediği yoldur. Tabii ki Trotskiy'in daha önceki aşamada bile geliştirdiği son derece önemli kavramlar vardır. Sürekli devrim anlayışında, Trotskiy, Lenin'in karşısında, demokratik devrim anlayışının karşısında haklıydı. Lenin bunu büyük ölçüde teslim etmiştir. Bence Lenin'in hayatında yaptığı en büyük hata, bunu altını çizerek söylüyorum, ölümünden önce bunu yazıyla belirtmemesidir. Biz *Devrimci Marksizm*'de, Lenin'in Ekim devriminin dördüncü yıldönümünde *Pravda*'da yazdığı bir yazıyı yayınladık. Açıkça, Trotskiy'in sürekli devrim formülasyonu vardır o yazıda. Adı olmadan. Ama maalesef, açıkça söylememiştir "sürekli devrim" doğrudur diye. Bu kişisel gurur mudur? Zaman bulamamak mıdır?

Şunu unutmayın: İlegalite koşullarında ve sürgünde yaşarken teorik tartışma çok kesikli oluyor. Herkes herkesin yayınlarını göremiyor filan. Böyle bin tane sorun var. Lenin'in mesela, Trotskiy'in yapıtlarını daha evvelden okuyup okumadığı belli değil. Sürekli devrim teorisini, devrim öncesinde doğru düzgün incelememiş olabilir. Dolayısıyla maalesef Lenin sürekli devrim perspektifinin doğru olduğunu teslim etmemiştir. Ve sonra Stalinizm, aşamalı devrime, üstelik de Menşevik biçimi altında geri dönmüştür. Tabii Lenin'in bu konuda özeleştirisini yapmaması büyük bir koz olmuştur onlar için.

Nâzım ile başladık, Nâzım ile bitirelim. "Ustamızın Ölümü" diye bir şiiri var. Onu okuyacağım size.

Burada Nazım, bir bakıma hani antik Yunan trajedilerinde koro vardır ve karakterler vardır bunlar konuşur. Onun gibi üç ayrı ses olarak yazmış. "Ustamızın Ölümü" başlık. Ses önce. İlk bölümün başlığı "Ses".

Ses

Gelin,
kızıl tank taburları gibi dağları düzleyerek gelin!
Kömür, benzin, gaz kokusu yansın nefesinizde,
mavi işbaşı gömleklerinizi giyerek gelin!
Gelin,
sesinizde çınlatarak
siyah tuğla bacaların düdüğü sesini!
Gelin,
Aydınlıkçılar kadar sıkı ve sağlam gelin!
Bir haberim var size,
telgrafı direklerinin demir saçlarını titreten bir haber.
Fakat
en büyük tehlike,
en büyük keder,
kıramaz birbirine kenetlenen kolların zincirini,
kenetlenin!
Öldü Lenin!

İkinci bölüm “yankı” başlığını taşıyor.

Yankı

Yalan!
Yalan!
Yalan!
Kemiyetten keyfiyete atlayan
yığınların rehberi ölmez.
Öl-mez,
ölemez,
yüzyılların dönüm yerini en önde geçen adam.
Fırtınalarda feneri ilk önce seçen adam
nasıl yumar
ebediyen gözlerini?
Yalan! Yalan! Yalan!
Yalan söylüyorsun ulan,
ebediyen duymamak olur mu hiç
Lenin'in sözlerini?

Üçüncü bölüm “Yankının yankısı”

Yankının Yankısı

Okuyun!

Okuyun haykırarak,
okuyun sesinizle demir çubukları kırarak,
okuyun Lenin'den bir satır!

Öldü büyük ustamız,
öl-dü!...

Ölüm

protoplazmın ataletidir!

Fakat

bugün

her

proleter,

yarın

yarınki sınıfsız cemiyette her yeni doğan çocuk
bulacak kendi maddesinde Lenin'in şuurunu!

Öldü büyük ustamız,
öl-dü.

Lakin arkasında kolu bağlı bırakmadı bizi.

Bize sanatın sırrını öğretip öldü.

Tamamlayacağız

şaheserimizi!

Böyle yaklaşmalıyız. Lenin'in kendisinin, kendisine yaklaştığı gibi putlaştırmadan yaklaşmalıyız. Yanlış gördüğümüz yerde yanlışını, yeni gelişmeler karşısında eskimiş fikirlerini bırakmalı, onun metodunu kullanarak ileriye doğru gitmeliyiz. Lenin kendisinin putlaştırılmasına sonuna kadar karşıydı. Heykellerinin dikilmesini hiç istemezdi. Lenin'in eşi Krupskaya bunu her zaman söylemiştir. Krupskaya demiştir ki 1927 civarında: "Lenin hayatta olsaydı muhtemelen hapiste olacaktı. Ama şimdi heykellerini dikiyorlar ki, arkasına gizlensinler. Onu putlaştırıp, sanki onun fikirlerini izler gibi, kendi istediklerini yapsınlar" demiştir. Böyleydi. Biz de putlaştırmayalım. Ama bütün kazanımlarını kendi mirasımız olarak üstlenelim.

Yoldaşlar, ben Moskova'ya gittim. Maalesef, Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra gidebildim. Tabii ki biz aynen heykellerin dikilmesi gibi bir cesedin mumyalanmasına da taraftar değiliz. Ama o orada yatarken görmemek mümkün mü? Elbette ziyaretine gittim, Kızıl Meydan'da Lenin'in mezarına, anıt kabrine. Giriyorsunuz, karanlık. Lenin'i bir camekânın içerisine koy-

muşlar. Etrafından dolaşıp aşağıya doğru iniyorsunuz. Esas aşağıya indiğinizde, önüne geldiğiniz zaman görüyorsunuz. Aydınlatılmış. Simsiyah bir elbise, ya papyon ya kravat şimdi hatırlayamıyorum. O dönemin kıyafetlerini hatırlarsınız. Değişik. Giyimli şekilde, öyle yatıyor. Nâzım 5 dakika nöbet beklemiş ölüsünün başında. Alnını anlatır hep Lenin'in. Onu görür hep. Hakikaten ilk o görünüyor. Bilirsiniz o çıkık alnı. Arkasındaki o büyük beynin ifadesi belki de. Oradan geçerken, (bazı yoldaşlarımız hatırlayacak yazdım ben bunu) birdenbire farkına vardım: Her şey gayet normal, bir tek sağ elini açamamışlar. Böyle kalmış. Ben diyorum ki, o sağ el aslında tüm mücadeleleri kazanmıştı, son mücadelesini kazanamadı. Onun kızgınlığıyla öyle kalmış! Onlar da açamamışlar. O elin açılmasını sağlayacak türden bir mücadeleyle Stalinizmin ötesinde, Lenin'in Marksizminin dünya çapında partiler inşa ederek, bir Enternasyonal inşa ederek, mutlaka ve mutlaka hakkını vererek Lenin'in, devrime doğru yürümeliyiz hep birlikte, yoldaşlar!